

ЯК ГЕНЕРАЛ ОСКІЛКО ВЧИНИВ ДЕРЖАВНИЙ ПЕРЕВОРОТ,

**а державну казну деякий час
переховував у лісі під Хорупанем**

Цю призабуту сторінку історії України, з часу якої наразі минає 80 років, дослідники минушини називають не інакше, як державний переворот. Суть цього перевороту у тому, що у квітні 1919 року у Рівному, тодішній тимчасовій столиці Української Народної Республіки, куди відступили рештки сил Директорії, 27-річний генерал-хорунжий Володимир Оскілко спробував усунути Симона Петлюру від керівництва Армії УНР.

ГЕНЕРАЛ ВВАЖАВ, ЩО УКРАЇНУ «ПІДРИВАЛИ» БІЛЬШОВИЦЬКІ АГЕНТИ

Північна група військ УНР, якою командував Оскілко, у 1919 році досить успішно діяла на Волині та Поліссі, стримуючи наступ більшовиків та поляків, залишаючись чи не найдисциплінованішим та найбоєздатнішим з'єднанням УНР. Саме під прикриття цього з'єднання у Рівне прибув Симон Петлюра і визначив це місто тимчасовою столицею УНР.

А розбіжність у поглядах Оскілка та Петлюри почалася, коли 12 квітня 1919 року зародився кабінет міністрів УНР на чолі з українським соціал-демократом Борисом Мартосом, котрий заявив про створення «республіки трудових Рад» і про намір укласти мирну угоду з більшовицькою Росією.

Оскілко на ці плани мав протилежну точку зору – що більшовики ніколи не відмовляться від приєднання незалежної України до радянської Росії. Причому, такий погляд мав підтримку у різних політичних течій - соціалістів-самостійників, соціалістів-федералістів, народних республіканців. Усі вони, зібравшись, доручили Оскілку довести Петлюрі меморандум про негайну відставку уряду Мартоса. 20 квітня Петлюра, перебуваючи у Здолбунові, отримав запропонований «історичний документ». І тут же при багатолюдному гурті розірвав його, тим самим демонструючи підтримку планів уряду.

ДЕРЖАВНИЙ ПЕРЕВОРОТ: ПЕТЛЮРІВЦІВ АРЕШТУВАЛИ, ПЕТЛЮРА ВТІК

Відповідь Оскілка не забарилася - він проігнорував два накази головного отамана, що означало непокору центральному військовому командуванню. Петлюра на такий «вибрик» підлеглого реагує наказом, згідно з яким командував Північної групи військ УНР мав передати військо іншому командирі — генералу Желіховському.

Втім, Оскілко знову діє непередбачено - 29 квітня 1919 року при підтримці Української Партії соціалістів-самостійників та Української народно-республіканської партії здійснив спробу державного перевороту.

Однорядцями та найпершими помічниками отамана стали полковник Гемпель, керівник оскілковської контррозвідки Шапула і начальник штабу Північної групи

генерал Агапів. А найпершою вимогою учасників державного перевороту стало скликання установчих зборів та усунення Петлюри від керівництва військовими справами. Реальні кроки також не забарилися - було арештовано голову уряду Бориса Мартоса, більшість петлюрівських міністрів...

ОСКІЛКО ЗАЯВИВ, ЩО СКИНУВ «ВЛАДУ ЗРАДНИКІВ»

Буквально за одну ніч заколотники перебрали всю владу у свої руки. Більше того, оскілковцям вдалося захопити казну УНР, що складала приблизно три мільйони українських карбованців. Оперативно прореагувала на ці події і газета «Воля», надрукувавши кілька звернень отамана Володимира Оскілка до українського народу, в яких він сповіщав про скинення «влади зрадників», обіцяв селянам віддати землю у приватну власність і завести на українській землі тверду владу, порядок і спокій.

Себе ж генерал-хорунжий оголосив новим головнокомандуючим армії УНР і відразу ж узявся до формування нового уряду. Одночасно отаман зробив деякі кроки для забезпечення міжнародних умов утвердження нової влади. Оскілко надіслав телеграму голові уряду Західноукраїнської Народної Республіки Євгену Петрушевичу з проханням не втручатися у «внутрішні справи» УНР, а до Варшави виїхала довірена особа отамана, яка від імені Оскілка мала запропонувати польському уряду припинити українсько-польську війну.

ПЕРЕВОРОТ ЗАВЕРШИВСЯ ПРОВАЛОМ

Водночас із політичною активністю розпочалося «полювання» на Симона Петлюру, який залишався на волі. Однак у Рівному заарештувати Головного отамана військ УНР не вдалося - він опинився у Здолбунові. Взнавши про цю перемиселу, Оскілко доручає великому загону кінної гвардії на чолі з отаманом Семеном Гризлом мчати до Здолбунова. Втім, загін кіннотників опинився в оточенні відданих Петлюрі підрозділів. Гризло вирішив не приймати бою і повернувся до Рівного. Незабаром Оскілко повторив спробу заарештувати Петлюру, надіславши до Здолбунова один із кращих своїх загонів на чолі з отаманом

Білоусовим. Але знову намарне.

Тим часом Рівне атакували частини корпусу Січових Стрільців Євгена Коновальця, загони петлюрівської польової варті і один бронепотяг, у результаті чого переворот Оскілка зазнав повної поразки. Самому ж генералові-бунтівникові вдалося втекти.

У БІГАХ – ІЗ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНОЮ

Подальша його доля значним чином була покрита таїною. Натомість недавно, при підготовці книжки «Шумовські: заблудла слава України», доволі несподіваною знахідкою для мене став рукописний спогад Юрія Шумовського про події на теренах Волині і безпосередньо про «Оскілка» як про українського бунтівника. У своїх мемуарах, зокрема, Юрій Федорович зазначає: «Наші мирогощанські чеки одного дня знайшли отамана Оскілка в глибокому яру в наших лісах з прекрасним фаетоном, гарними кінями, з кількома козаками, з великою скринєю паперових грошей та царського золота. Тут отаман переховувався. А перед тим він, виявляється, тиждень пробув у лісі під селом Хорупань. Оскілку чеки дали захист та відпочинок, а після він взяв та й оженився на сестрі коменданта міліції п. Вилетела. Їх вінчав у нашій старенькій мирогощанській церковці мій татко о.Федір Шумовський. А потім, коли вже й Петлюра змушений був із рештою війська втікати, поляки арештували Оскілка, посадили до табору. Але там він просидів недовго. По ліквідації таборів переїхав до Рівного, почав видавати газету «Дзвін». Жив не у місті, а у селі Городок, у маєтку відомого українського патріота і науковця барона Штенгеля. Жив доти, доки його не вислідили вороги. Підступом через вікно його застрілили під час вечері».

Це сталося 19 червня 1926 року, причому, якраз через місяць після вбивства Симона Петлюри. Польські слідчі, які займалися розслідуванням цього вбивства, дійшли висновку, що Оскілко загинув від рук більшовицького агента «чекіста».

Євген МЛИН.

На фото: Володимир Оскілко (фото часів Першої світової війни).